

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Sytuacja osób niepełnosprawnych w rozszerzonej Unii Europejskiej: Europejski Plan Działania na lata 2006 — 2007

COM(2005) 604 końcowy

(2006/C 185/10)

Dnia 28 listopada 2005 r., Komisja Europejska, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspomnianej powyżej.

Sekcja ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 marca 2006 r. Sprawozdawcą była Tatjana GREIF.

Na 426 sesji plenarnej w dniach 20 — 21 kwietnia 2006 r. (posiedzenie z dnia 20 kwietnia 2006 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 55 głosami, przy 1 głosie wstrzymującym się, następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES popiera działania proponowane przez Komisję Europejską w PDN na lata 2006 — 2007.

1.2 EKES uważa, że w okresie, który obejmuje PDN, priorytetem powinno pozostać monitorowanie dyrektywy w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.

1.3 Komitet wzywa Komisję do przedstawienia projektu szczegółowej dyrektywy dotyczącej niepełnosprawności w oparciu o wyniki studium wykonalności dotyczącego opracowania prawodawstwa antydyskryminacyjnego na szczeblu europejskim.

1.4 Widoczny brak konkretnych działań w ramach *Europejskiej Strategii Zatrudnienia* stanowi dobitny wyraz niedostatecznego zaangażowania ze strony UE. Strategia ta była jednym z najważniejszych testów pozwalających sprawdzić zaangażowanie UE i państw członkowskich na rzecz realizacji PDN. Test ten zakończył się dla nich wynikiem negatywnym. Zmienione cele *Europejskiej Strategii Zatrudnienia* powinny doprowadzić do szerszego włączenia problematyki niepełnosprawności do wytycznych dotyczących zatrudnienia oraz krajowych programów reform.

1.5 UE musi zobowiązać się do przestrzegania zasady włączania tej problematyki do inicjatyw takich jak:

— *fundusze strukturalne*, zapewniając, że obowiązujące regulacje, wytyczne strategiczne oraz programy operacyjne będą uwzględniać zasady niedyskryminacji oraz dostępności dla osób niepełnosprawnych.

— siódmy program ramowy, zapewniając realizację projektów badawczych w takich dziedzinach jak projektowanie do powszechnego użytku, systemy ICT, usamodzielnianie się itd.

— transport, w którym wspierane będą działania na rzecz zapewnienia łatwiej dostępnego transportu kolejowego, międzynarodowych połączeń autobusowych i transportu morskiego.

1.6 EKES wyraża ubolewanie z powodu braku zainteresowania podejmowanymi przez państwa członkowskie działaniami na rzecz włączenia problematyki niepełnosprawności do krajowego procesu decyzyjnego. Powodzenie PDN zależy od zainteresowania poszczególnych państw przyjęciem zasad przewidzianych w planie działania.

1.7 EKES zachęca także instytucje europejskie do uwzględnienia i przyjęcia celów PDN na szczeblu europejskim. Działania w zakresie komunikacji wewnętrznej oraz podnoszenia świadomości powinny zapewnić lepsze uwydatnienie problematyki niepełnosprawności w europejskich decyzjach politycznych.

1.8 Organizacje działające na szczeblu europejskim, takie jak *Europejskie Forum ds. Niepełnosprawności* oraz inne reprezentatywne organizacje pozarządowe powinny kontynuować swoje działania przy wsparciu udzielanym w ramach nowego programu Progress.

1.9 EKES zaleca Komisji, by uwzględniła następujące kwestie szczegółowe w swojej **agendzie na przyszłość**:

— podstawowe znaczenie koncepcji **niezależnego życia** oraz prawa osób niepełnosprawnych, by nie były wykluczane w instytucjach lub i w społeczeństwie; dla możliwości prowadzenia przez osoby niepełnosprawne samodzielnego życia podstawowe znaczenie mają dostęp do informacji, mobilność, mieszkalnictwo i zabudowa, a przede wszystkim pomoc osobista. W związku z tym za jeden z priorytetów należy uznać modernizację systemu ochrony socjalnej (!).

— podstawowe znaczenie **aktywnego udziału** osób niepełnosprawnych **w życiu politycznym** i społecznym; osoby niepełnosprawne powinny mieć równe szanse na uzyskanie przysługującego im prawa do aktywnego udziału w procesach decyzyjnych, kształtowaniu, monitorowaniu i ocenie polityk itd. dzięki reprezentującym ich organizacjom pozarządowym i ich sieciom. Należy wzmocnić rolę właściwych organizacji pozarządowych, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym, tak, by także mniejsze i słabsze organizacje mogły mieć prawo głosu obok innych, większych organizacji.

(!) Wiele reprezentatywnych organizacji pozarządowych twierdzi w związku z tym, że osoby niepełnosprawne powinny mieć prawo do pomocy osobistej, która mogłaby zostać zapewniona dzięki bezpośredniemu finansowaniu. Jest to warunek systemowej zmiany w metodzie zapewniania podstawowego prawa człowieka.

- w przyszłości należy zająć się innymi dziedzinami **poza zatrudnieniem**, takimi jak edukacja, kultura, czas wolny/wypoczynek itd.
- właściwą uwagę należy poświęcić oddziaływaniu **dyskryminacji opartej na wielu podstawach, różnic kulturowych, ubóstwa itd.** Odpowiednia koncentracja na tych aspektach może umożliwić ujrzenie w innym świetle tych kategorii osób niepełnosprawnych, które obecnie pozostają „niewidoczne”.
- odpowiednie dostosowanie stanowisk pracy (za pomocą m.in. technologii wspomagających czy szkoleń przygotowujących do pracy) oraz wyznaczenie w przedsiębiorstwach **specjalistów ds. równouprawnienia** sprzyjałoby zapewnieniu równych szans w zakresie zatrudnienia.
- odpowiednią uwagę należy poświęcić kwestii **bezpieczeństwa w miejscu pracy** w kontekście zapobiegania niepełnosprawności.

2. Wprowadzenie

2.1 EKES przyjął komunikat z dużym zainteresowaniem ⁽²⁾.

2.2 Europejski plan działania (PDN) ⁽³⁾, przyjęty w roku 2003 jako wieloletni plan działania na lata 2004 — 2010, ma na celu włączenie problematyki niepełnosprawności do wszystkich właściwych polityk Unii Europejskiej, jak również opracowanie konkretnych działań na rzecz zapewnienia lepszej integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwach europejskich.

2.2.1 W pierwszej fazie PDN podstawowym priorytetem było zapewnienie dostępu osób niepełnosprawnych do rynku pracy, wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz zapewnienie dostępu do budynków publicznych.

2.2.2 Natomiast w drugiej fazie PDN działania koncentrują się na zapewnianiu aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, dostępu do odpowiedniej jakości usług w zakresie wsparcia, opieki i ochrony zdrowia, większej dostępności towarów i usług oraz zwiększaniu zdolności analitycznych UE.

2.3 PDN zakłada przedstawianie co dwa lata sprawozdania na temat sytuacji osób niepełnosprawnych w celu dokonania przeglądu celów, jak również poddania analizie sytuacji osób niepełnosprawnych w danym okresie.

2.4 EKES wyraża ubolewanie, że sprawozdanie to zostało ostatecznie przekształcone w krótki komunikat, którego pierwszą część stanowi przewidziane co dwa lata sprawozdanie dotyczące okresu 2004 — 2005, natomiast drugą plan działania w drugiej fazie PDN, przypadającej na lata 2006 — 2007.

2.4.1 Informacje zawarte w załącznikach dołączonych do komunikatu są bardzo cenne z punktu widzenia oceny. EKES

wyraża jednak ubolewanie, że przekazane informacje mają ograniczony zakres, ponieważ analiza nie obejmuje wszystkich inicjatyw realizowanych w UE. Państwa powinny być udzielić szerszych informacji w kwestionariuszu opracowanym przez Komisję Europejską na potrzeby sprawozdania.

2.4.2 Zastrzeżenia EKES budzi również fakt, że informacje przedstawione w załącznikach nie zostały jeszcze przetłumaczone na pozostałe języki urzędowe Unii Europejskiej poza angielskim.

2.5 Osoby niepełnosprawne stanowią 10 % ludności, a udział ten wzrasta w miarę starzenia się naszych społeczeństw. Oznacza to, że w rozszerzonej Unii Europejskiej mieszka obecnie ponad 50 mln osób niepełnosprawnych ⁽⁴⁾.

2.6 Osoby niepełnosprawne — kobiety i mężczyźni, chłopcy i dziewczęta — tworzą grupę zróżnicowaną i niejednorodną. Różnorodność tę należy mieć na uwadze na wszystkich szczeblach kształtowania polityki.

2.7 EKES regularnie wyrażał zdecydowane poparcie dla pełnej integracji osób niepełnosprawnych oraz wezwał do przyjęcia specjalnej dyrektywy w sprawie niepełnosprawności ⁽⁵⁾.

2.8 Komitet poczynił szereg szczegółowych zaleceń w opinii dotyczącej planu działania na lata 2004 — 2006 ⁽⁶⁾. EKES uznaje, że chociaż część jego zaleceń została uwzględniona, wiele innych pozostało niestety bez odzewu, co dotyczy w szczególności wezwania do przyjęcia specjalnej dyrektywy w sprawie niepełnosprawności oraz włączenia problemu niepełnosprawności do Europejskiej Strategii Zatrudnienia.

2.9 EKES poddaje ten plan działania analizie w świetle toczących się negocjacji dotyczących konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych ⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ W publikacji Eurostatu poświęconej zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w roku 2002 stwierdzono, że: „Spośród osób w wieku 16 – 64 lat 44,6 mln – tzn. jedna szósta (15,7 %) oświadczyła, że cierpi na długotrwałe problemy zdrowotne lub niepełnosprawność (DPZN)”.

⁽⁵⁾ Opinia EKES-u z dnia 14.02.2006 r. w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie realizacji, wyników i ogólnej oceny Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych 2003. Sprawozdawca: Gunta Anca (Dz.U. C 88 z 11.4.2006). Opinia EKES-u z dnia 25.02.2004 r. w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie: Równe szanse dla osób niepełnosprawnych: europejski plan działania. Sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra de Luna (Dz.U. C 110 z 30.4.2004).

Opinia EKES-u z dnia 26.03.2003 r. w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie: O prawie wiążący instrument prawny Organizacji Narodów Zjednoczonych służący propagowaniu oraz ochronie praw i godności osób niepełnosprawnych. Sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra de Luna (Dz.U. C 133 z 6.6.2003).

Opinia EKES-u z inicjatywy własnej z dnia 17.07.2002 r. w sprawie integracji osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. Sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra de Luna (Dz.U. C 241 z 7.10.2002).

Opinia EKES-u z dnia 17.10.2001 r. w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych 2003 – przyp. tłum.). Sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra de Luna (Dz.U. C 36 z 8.2.2002).

⁽⁶⁾ Opinia EKES z dnia 25.02.2004 r. w sprawie komunikatu Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – w sprawie komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Równe szanse dla osób niepełnosprawnych: europejski plan działania. Sprawozdawca: Miguel Ángel Cabra de Luna (Dz.U. C 110 z 30.4.2004).

⁽⁷⁾ Międzynarodowa konwencja o prawach osób niepełnosprawnych. ONZ Nowy Jork, 2006 r. (tekst roboczy).

⁽²⁾ COM(2003) 650 końcowy.

⁽³⁾ Plan działania w sprawie niepełnosprawności (PDN).

3. Sytuacja obecna

Przegląd

3.1 EKES potwierdza znaczenie celów, które mają zostać zrealizowane w drugiej fazie PDN.

3.2 Komitet uważa, że Komisja Europejska, podejmując problematykę niepełnosprawności w swoich różnych dokumentach, powinna przyjąć podejście społeczne, co umożliwiłoby propagowanie stosowania bardziej neutralnego i integracyjnego języka w szeroko rozumianej dziedzinie niepełnosprawności. W dokonanych z języka angielskiego tłumaczeniach niektórych dokumentów przedstawionych przez Komisję użyto języka, który nie jest w pełni zgodny ze społecznym podejściem do problemu niepełnosprawności.

3.3 EKES podziela zaniepokojenie Komisji związane z brakiem właściwych danych statystycznych na temat osób niepełnosprawnych, niezbędnych do przyszłego kształtowania polityki w tej dziedzinie. Dostępne wyniki badań dotyczą jedynie tych osób niepełnosprawnych, które są aktywne/pracują zawodowo i nie uwzględniają większości osób niepełnosprawnych (osób przebywających w różnych zakładach lub dzieci).

3.4 EKES jest zaniepokojony faktem, że wśród osób niepełnosprawnych udział osób zatrudnionych jest znacznie mniejszy niż w przypadku osób w pełni sprawnych. Badania Eurostatu z 2003 r. potwierdziły, że udział osób aktywnych na rynku pracy jest faktycznie znacznie niższy w przypadku osób niepełnosprawnych: 78 % osób dotkniętych poważną niepełnosprawnością w wieku 16 — 64 lat jest wykluczonych z rynku pracy, w porównaniu z 27 % w przypadku osób bez PZDN. W dodatku nawet w grupie osób aktywnych na rynku pracy wskaźnik bezrobocia osób dotkniętych poważną niepełnosprawnością jest niemal dwukrotnie wyższy w porównaniu z osobami w pełni sprawnymi. Jedynie 16 % osób, które mają ograniczone możliwości pracy, uzyskuje jakąś formę pomocy na rzecz zatrudnienia⁽⁸⁾.

3.5 W niektórych aspektach EKES nie może w pełni zgodzić się z Komisją co do niektórych przyczyn podanych w sprawozdaniu, mających wyjaśnić dwukrotnie wyższy wskaźnik braku aktywności wśród osób niepełnosprawnych w porównaniu z resztą ludności. Argument dotyczący tzw. „pułapek świadczeń”⁽⁹⁾ jest niekompletny i obarcza całą odpowiedzialnością osoby niepełnosprawne.

3.5.1 Tymczasem na niekorzystne dane statystyczne wpływają także inne, bardziej złożone przeszkody, takie jak opory ze strony pracodawców, niedostosowane miejsca pracy, nierówny dostęp do rynku pracy, brak pomocy w prowadzeniu samodzielnego życia (w postaci pomocy osobistej lub dzięki dostarczeniu urządzeń wspomagających), dyskryminacja, z jaką osoby niepełnosprawne spotykają się w transporcie, edukacji, dostępie do towarów i usług, technologiach ICT itd. Chociaż 43,7 % niepełnosprawnych respondentów uważa, że byłiby w stanie podjąć pracę, gdyby udzielono im odpowiedniego wsparcia, w rzeczywistości jedynie 15,9 % faktycznie taką pomoc otrzymuje⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Zestawienie danych statystycznych, temat nr 3: *Employment of Disabled people in Europe 2002* (Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w roku 2002 – przyp. tłum.) Eurostat 26/2003.

⁽⁹⁾ Przypuszczalnie wyższe świadczenia socjalne w stosunku do wynagrodzenia oraz ryzyko utraty świadczeń wskutek podjęcia pracy.

⁽¹⁰⁾ Zestawienie danych statystycznych, temat nr 3: *Employment of Disabled people in Europe 2002* (Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w roku 2002 – przyp. tłum.) Eurostat 26/2003.

3.5.2 W świetle powyższych okoliczności EKES uważa, że dokonując przeglądu systemów zabezpieczenia społecznego oraz systemów zatrudnienia należy zawsze uwzględniać złożony charakter przeszkód uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym dostęp do rynku pracy i utrzymanie się na nim⁽¹¹⁾.

3.6 Promowanie zatrudnienia

3.6.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska podjęła zdecydowane działania na rzecz monitorowania transpozycji i wprowadzania w życie dyrektywy w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy⁽¹²⁾. Monitorowanie powinno być prowadzone we współpracy z partnerami społecznymi i reprezentatywnymi organizacjami pozarządowymi. EKES wyraża przekonanie, że wspomniana dyrektywa, zakazująca dyskryminacji w zakresie zatrudnienia opartej na różnych podstawach, włączając niepełnosprawność, stanowi prawne zobowiązanie, a nie tylko prawo do „podważania” i że na Komisji, która stoi na straży dyrektywy, spoczywa główna odpowiedzialność za jej efektywne wdrożenie.

3.6.2 EKES nie zgadza się ze stwierdzeniem Komisji Europejskiej, że niepełnosprawność została wyrażenie uwzględniona w Europejskiej Strategii Zatrudnienia (ESZ)⁽¹³⁾. W rzeczywistości problematyka niepełnosprawności została w niej ujęta tylko w dość ograniczonym zakresie, co było konsekwencją pominięcia tej kwestii w krajowych programach reform.

3.6.3 Komitet wyraził już poparcie dla rozporządzenia Komisji w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia⁽¹⁴⁾ oraz wyłączenia umożliwiających udzielanie pomocy państwa przeznaczonej na integrację osób niepełnosprawnych na podstawowym rynku pracy.

3.6.4 EKES zdecydowanie zachęca partnerów społecznych do dalszych działań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych. W 2004 r. partnerzy społeczni wydali sprawozdanie o inicjatywach przedsięwziętych w tej dziedzinie⁽¹⁵⁾.

3.6.5 EKES wyraża także poparcie dla inicjatyw Europejskiego Funduszu Społecznego na rzecz integracji osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Bardzo użytecznym instrumentem wspierania równouprawnienia osób niepełnosprawnych okazała się inicjatywa EQUAL. Nowe ramy europejskich funduszy społecznych powinny uwzględnić niektóre zasady pominięte w obecnie obowiązujących przepisach, takie jak zasada dostępności i projektowania dla wszystkich we wszelkich projektach finansowanych ze środków EFS.

⁽¹¹⁾ 57 % osób niepełnosprawnych traci sprawność w okresie aktywności zawodowej.

⁽¹²⁾ Dyrektywa 2000/78, 27 listopada 2000 r.

⁽¹³⁾ Decyzja Rady w sprawie wytycznych dla polityk zatrudnienia Państw Członkowskich z dnia 12.07.2005 r. Włączanie problematyki niepełnosprawności do europejskiej strategii zatrudnienia (Disability Mainstreaming in the European Employment Strategy). http://europa/comm/dgs/employment_social/index_en.htm.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) 2204/2002.

⁽¹⁵⁾ CEEP, UNICE/UEAPME i ETUC 2004 Report on social partners actions in member States to implement employment guidelines (Sprawozdanie w sprawie działań partnerów społecznych w państwach członkowskich na rzecz wprowadzenia w życie wytycznych dotyczących zatrudnienia z roku 2004 – przyp. tłum.).

3.6.6 EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska uruchomiła *wspólny program działań w zakresie zwalczania dyskryminacji* ⁽¹⁶⁾.

3.6.7 EKES uważa, że pozostałym inicjatywom, takim jak szczyt poświęcony problematyce równości oraz *Europejski Rok Równych Szans dla Wszystkich* '2007 muszą towarzyszyć poważne decyzje polityczne lub odpowiednie polityki i przepisy.

3.6.8 EKES wyraża ubolewanie, że organizacje osób niepełnosprawnych działające na szczeblu krajowym nie były na ogół dopuszczane do udziału w opracowywaniu krajowych programów reform. W celu lepszej realizacji celów odnowionej *strategii lizbońskiej* powinna ona zapewniać szerszy udział społeczeństwa obywatelskiego.

3.6.9 EKES uważa, że istotne znaczenie dla skuteczności strategii w dziedzinie zatrudnienia ma dialog za społeczeństwem obywatelskim — partnerami społecznymi i właściwymi organizacjami pozarządowymi, zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym. Zasadnicze znaczenie ma tutaj zaangażowanie przedstawicieli organizacji pozarządowych reprezentujących osoby niepełnosprawne.

3.7 Integracja osób niepełnosprawnych w społeczeństwie

3.7.1 EKES niedawno przedstawił swoją opinię na temat Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych, w której wezwał Komisję Europejską, by w swoim przyszłym, przewidzianym co dwa lata sprawozdaniu na temat sytuacji osób niepełnosprawnych dokonała oceny realizacji zobowiązań politycznych poczynionych podczas wspomnianego roku europejskiego, a w szczególności działań podjętych w związku z rezolucjami Rady na temat zatrudnienia, edukacji, dostępności elektronicznej i kultury oraz do przedstawienia zaleceń w sprawie włączenia problematyki niepełnosprawności do otwartej metody koordynacji w ramach *strategii lizbońskiej* ⁽¹⁷⁾.

3.7.2 EKES przyjmuje z zadowoleniem najlepszą praktykę w postaci rozporządzenia dotyczącego pasażerów w transporcie lotniczym, w którym wyraźnie widoczne są korzyści związane z procesami włączania problematyki niepełnosprawności.

3.7.3 Ponadto Komitet z zadowoleniem przyjmuje także osiągnięcia ⁽¹⁸⁾ w zakresie zapewnienia dostępności technologii ICT dla osób niepełnosprawnych oraz dalsze inicjatywy ⁽¹⁹⁾ w tej dziedzinie. Istnieją jeszcze inne dziedziny, w których pożądane byłyby pewne ulepszenia, takie jak telekomunikacja i jej ramy regulacyjne czy nadawanie telewizji.

3.7.4 EKES uznaje *Europejskie Fundusze Strukturalne* za instrument Unii Europejskiej służący promowaniu jej zasad, dlatego ich przepisy i programy powinny zawierać zasadę niedyskryminacji oraz dostępności. Problematyka niepełnosprawności powinna być uwzględniana we wszystkich aspektach objętych funduszami.

⁽¹⁶⁾ 2000/750/WE: Decyzja Rady z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca wspólny program działań w zakresie zwalczania dyskryminacji (2001/2006 r.)

⁽¹⁷⁾ Zob. przypis 5.

⁽¹⁸⁾ Komunikat w sprawie e-dostępności – COM(2005) 425 wersja ostateczna z dnia 13.09.2005 r.

⁽¹⁹⁾ Inicjatywy na rzecz harmonizacji wymogów w zakresie dostępności w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych; wytyczne w zakresie dostępności internetowej; europejski program nauczania w zakresie projektowania do powszechnego użytku.

3.7.5 EKES wyraża zaniepokojenie zróżnicowanym poziomem ochrony praw osób niepełnosprawnych w UE. Zakres praw i ochrona, z jakiej korzystają osoby niepełnosprawne, zależy od miejsca ich zamieszkania.

3.7.6 Komitet jest także zaniepokojony faktem, że niektóre aspekty dyskryminacji osób niepełnosprawnych są lekceważone lub nie zostały dostatecznie uwzględnione w sprawozdaniu z *pierwszej fazy PDN*, przykładowo: analiza wpływu dyskryminacji na osoby niepełnosprawne powinna uwzględniać wiele innych czynników stanowiących podstawę dyskryminacji, takich jak *pleć, rasa, pochodzenie etniczne, religia lub światopogląd czy orientacja seksualna* ⁽²⁰⁾; prawo osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia.

EKES uważa, że niepełnosprawność nie jest jedynym czynnikiem wpływającym na sytuację osób niepełnosprawnych i że na jakość ich codziennego życia mogą oddziaływać także inne okoliczności.

4. Plan działania UE w sprawie niepełnosprawności (PDN) na lata 2006 — 2007

4.1 Komisja Europejska przyjęła nowy zestaw celów do realizacji w *drugiej fazie* planu. EKES wyraża zadowolenie, że także tym razem dotyczą one przeciwdziałania najważniejszym problemom dotyczącym osoby niepełnosprawne.

4.2 EKES nie podziela zdania Komisji, że „udało się uwzględnić problematykę niepełnosprawności w niektórych obszarach, w szczególności w zatrudnieniu, ICT i edukacji (e-kształcenie)”. Stoi ona bowiem w sprzeczności z niektórymi stwierdzeniami zawartymi we *wspólnych sprawozdaniach na temat integracji*, w których uznano, że „na tle ogólnej sytuacji gospodarczej, którą w najlepszym przypadku można ocenić jako średnią, brak jest znaczącej poprawy sytuacji. Jednocześnie wskazują też na stwierdzoną już w czasie przeglądu strategii lizbońskiej różnicę we wdrażaniu między tym, do czego państwa członkowskie się zobowiązały w ramach wspólnych celów, a działaniami politycznymi mającymi wykonać te zobowiązania” ⁽²¹⁾.

4.3 EKES uważa, że unijna *grupa wysokiego szczebla ds. niepełnosprawności* pełni bardzo istotną rolę w realizacji PDN i powinna zostać wzmocniona. Grupa ta powinna opracowywać konkretne rozwiązania i zalecenia, które byłyby następnie przyjmowane przez Radę Unii Europejskiej.

4.3.1 EKES zdecydowanie popiera włączenie Europejskiego Forum ds. Niepełnosprawności oraz innych specjalistycznych organizacji europejskich działających na rzecz osób niepełnosprawnych do debaty prowadzonej w ramach *grupy wysokiego szczebla*, w celu zapewnienia organizacjom osób niepełnosprawnych udziału w kształtowaniu polityk dotyczących osób niepełnosprawnych w Europie.

⁽²⁰⁾ Art. 13 Traktatu WE – podstawy dyskryminacji.

⁽²¹⁾ Wspólne sprawozdanie w sprawie ochrony socjalnej i integracji społecznej 2006 (COM(2006) 62 wersja ostateczna).

4.4 EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska podejmuje działania na rzecz wszczęcia postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom przeciwko państwom, które nie dokonały jeszcze transpozycji do swoich systemów krajowych dyrektywy 2000/78 w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy lub też nie wdrożyły jej we właściwy sposób ⁽²²⁾.

4.5 Obszary priorytetowe w drugiej fazie

4.5.1 *Druga faza* PDN koncentruje się na aktywnej integracji osób niepełnosprawnych, w oparciu o obywatelską koncepcję niepełnosprawności ⁽²³⁾. Koncepcja ta zakłada, że osoby niepełnosprawne stoją przed takimi samymi indywidualnymi wyborami w swoim życiu codziennym i sprawują nad nim taką samą kontrolę, jak osoby sprawne.

4.6 Zachęcanie do aktywności

4.6.1 W swojej poprzedniej opinii EKES zwracał uwagę, że w nowej, udoskonalonej *strategii lizbońskiej* nie wspomniano o osobach niepełnosprawnych ⁽²⁴⁾.

4.6.2 EKES ostrzega, że zwiększenia poziomu zatrudnienia i aktywności osób niepełnosprawnych nie można osiągnąć bez poprawy warunków pracy i przeciwdziałania dyskryminacji w takich dziedzinach jak edukacja, transport, technologie ICT, dostęp do towarów i usług itp.

4.6.3 EKES uważa, że w przeglądzie celów *Europejskiej Strategii Zatrudnienia* należy uwzględnić potrzebę włączenia problematyki niepełnosprawności. W przeciwnym wypadku osoby niepełnosprawne będą nadal uzyskiwać bardzo ograniczoną ochronę.

4.6.4 *Europejskie Fundusze Strukturalne* będą w istotnym zakresie wspierać integrację pod warunkiem przestrzegania w nich zasad niedyskryminacji i dostępności dla osób niepełnosprawnych. W nowym okresie programowania Funduszy Strukturalnych należy zapobiec tworzeniu nowo powstających barier środowiskowych, jak również wspierać większe ukierunkowanie funduszy na integrację.

4.6.5 Nowe rozporządzenie Komisji Europejskiej dotyczące wprowadzenia ogólnych wyłączeń umożliwiających udzielanie pomocy na zatrudnienie i szkolenie musi doprowadzić do stworzenia sprawiedliwego systemu, który zachęci osoby niepełnosprawne do udziału w rynku pracy. Nowy przegląd powinien przynieść uproszczenie procedur w celu ułatwienia pracodawcom dostępu do wsparcia przeznaczonego dla ich niepełnosprawnych pracowników.

4.6.6 Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mogą wnieść cenny wkład w proces integracji osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

⁽²²⁾ Austria, Finlandia, Niemcy i Luksemburg.

⁽²³⁾ Zgodnie z art. 26 Karty praw podstawowych UE (Unia uznaje i respektuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im niezależność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności).

⁽²⁴⁾ Opinia EKES-u z dnia 14.02.2006 r. w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie realizacji, wyników i ogólnej oceny Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych 2003. Sprawozdawca: Gunta Anca (Dz. U. C 88 z 11.4.2006).

4.7 *Promowanie dostępu do wysokiej jakości usług w zakresie wsparcia i opieki*

4.7.1 EKES zgadza się z Komisją Europejską co do istotnego znaczenia tej kwestii.

4.7.2 EKES uważa, że wszelkie działania na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych w społeczeństwach europejskich powinny opierać się na podstawowych prawach człowieka, takich jak:

- prawo do swobodnego przemieszczania się i wyboru miejsca zamieszkania;
- prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego;
- nikt nie może być arbitralnie pozbawiony wolności;
- nikogo nie można poddawać torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu czy karaniu;
- prawo do nauki;
- prawo do ochrony zdrowia, włączając dostęp do informacji i usług w zakresie zdrowia oraz zdrowia reprodukcyjnego;
- nikt nie może zostać pozbawiony własności.

4.7.3 Dlatego EKES z zadowoleniem przyjmuje zapewnienia Komisji, że będzie ona wspierać niezależnienie oraz deinstytucjonalizację i desegregację osób umieszczonych w dużych zakładach opieki.

4.7.3.1 EKES wzywa Komisję do zapewnienia, by wszystkie podmioty działające na rzecz usamodzielnienia osób niepełnosprawnych, takie jak krajowe władze publiczne, organizacje reprezentujące niepełnosprawnych oraz UE, aktywnie uczestniczyły w tym procesie.

4.7.3.2 Niezależne życie nie oznacza jedynie faktycznego życia w społeczeństwie, lecz także bycie jego *pełnoprawnym elementem*. Niezależne życie polega na pełnym udziale we wszystkich aspektach społeczeństwa.

4.7.3.3 EKES uważa, w ramach wszelkich działań służących zmianie formy usług w dziedzinie opieki należy propagować koncepcję niezależnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Elementem nowej strategii w zakresie opieki długookresowej, jak również nowej strategii w dziedzinie ochrony społecznej, powinny być szczególnie cele związane z deinstytucjonalizacją oraz rozwijaniem alternatywnych rozwiązań opartych na społeczności. Rozwiązania te powinny obejmować takie inicjatywy jak osobiści asystenci, urzędzenia wspomagające, usługi wsparcia, informacja, fachowe przygotowanie, zaangażowanie osób niepełnosprawnych w sprawowaną nad nimi opiekę itd.

4.7.4 EKES wzywa do podwyższenia standardów w zakresie jakości usług oferowanych osobom niepełnosprawnym. Powinny one zostać opracowane we współpracy z organizacjami osób niepełnosprawnych. Wszelkie modele usług w dziedzinie wsparcia i opieki powinny opierać się na zasadzie zapewniania odpowiedniej jakości, ciągłości i dostępności.

4.7.5 W otwartej metodzie koordynacji w dziedzinie zdrowia należy uwzględnić także potrzeby osób niepełnosprawnych oraz ich podstawowe prawa w zakresie dostępu do usług.

4.8 Wspieranie dostępności towarów i usług

4.8.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje rozporządzenie w sprawie pasażerów o ograniczonej sprawności ruchowej oraz inicjatywy dotyczące szeroko pojmowanego transportu (kolejowego, autobusowego i morskiego) i turystyki, które zapewnią osobom niepełnosprawnym swobodę przemieszczania.

4.8.2 Zapewnienie dostępu do nowych technologii ma zasadnicze znaczenie dla likwidacji luki związanej ze zróżnicowaną informatyzacją społeczeństw europejskich. UE musi również zagwarantować, by projekty realizowane ze środków siódmego programu ramowego wpłynęły na rozwój badań w zakresie nowych technologii, urządzeń wspomagających oraz towarów i usług zaprojektowanych do powszechnego użytku.

4.8.3 EKES uważa, że w ramach obecnych negocjacji dotyczących *dyrektywy w sprawie usług na rynku wewnętrznym*, w debacie na temat dostępu do towarów i usług w UE należy uwzględnić potrzeby osób niepełnosprawnych.

4.8.4 EKES zaleca Komisji Europejskiej, by w przyszłym *komunikacie w sprawie socjalnych usług użyteczności publicznej* uwzględniła zasady ciągłości, dostępności oraz europejskich standardów jakości.

4.9 Zwiększenie zdolności analitycznych UE

4.9.1 Unia Europejska musi być zdolna do oceny sytuacji osób niepełnosprawnych.

4.9.2 EKES uważa, że należy zgromadzić bardziej rzetelne i porównywalne dane na temat tych osób. Obecnie dostępne unijne dane statystyczne obejmują analizę pod kątem płci i wieku. Zasadnicze znaczenie dla oceny sytuacji osób niepełnosprawnych i przyszłego procesu kształtowania polityk w tej dziedzinie ma opracowanie kompleksowej analizy danych statystycznych na szczeblu UE.

4.9.3 Niezbędne są dalsze badania naukowe, w których szczególną uwagę poświęcono by potrzebom zgłaszanym przez same osoby niepełnosprawne oraz lepszej analizie problemu dyskryminacji opartej na wielu podstawach.

Europejski Rok Równych Szans '2007 stwarza Komisji unikalną okazję. by przejąć odpowiedzialność za wyrównanie/harmonizację prawnej ochrony przed dyskryminacją osób niepełnosprawnych w całej UE oraz by podjąć działania w przypadku naruszeń.

EKES z zainteresowaniem oczekuje na kolejne z przewidzianych co dwa lata sprawozdań w sprawie PDN w roku 2008.

Bruksela, 20 kwietnia 2006 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND